Førsteblad

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7. Fylke: Möre og Romsdal.

Tilleggsspørsmålnr. Herad: Tustna.

Emne: Skav Bygdelag: "

Oppskr. av: Kristian Hovik Gard: Fosshuim

(adresse): Gällstein G.nr. 22 Br.nr. 8

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1). Utanom höyet brukes hjelpefor, for for aa spare paa höyet hele vinteren utöver: saa som röslyng, celulose o. l. naudfor=for som brukes naar formagelen melder sig, saa som: beite og braat og skav o. l. namnet raskefor brukes ikke her

2). Nei noko anna samnamn for naudfor har en ikkje her, helst fordi dei har vaare saa lite bruka ja skav og tare og fiskavfald og fiskyngel og röslyng har i eldre dager vart dei viktigaste naudsfor (og dertil tang ~~og tare~~). Men disse naudsfora er sjeldan bruka no her. Ute med havet er nok fiskavfald, tang og tare og röslyng viktigaste foret i mangein smaaheim.

3). Gjerningsordet skava het i notid skav, fortid skov framtid skava

4). Ja, i eldre tider, men no finns her vist ingen som skav til kröterа. Som regulart forslag vet ingen at det noen tid har vaare bruka, skogene vilde ikkje taale det. Det brukast berre naar det kom snö den tid om vaaren da kröttera var sleppt paa beite. Namna finnst i punkt 3.

5). Dei treslag som vart nytta til skav var rogn, asp og hegg. Lind finnst ikkje i vaare skoger

1540

Alm er og saa sjelden ~~at~~ den vart spart.
Nei, ein skov berre dei 3 förstnemnde
Asp og rogn og hegg. Gjevast er asp og rogn.
6). Ordet skjevlor brukes om alle kjeppa som er skava (avbarka), same kva treslag det er. Noko sers treslag med namnet skav eller skjevla er ikkje kjend her.
7). Nei verset her er ikkje kjendt, men ~~dei~~ hadde her en regle som lydde saa: Asp legg smör i ask, rogn legg kjöt paa kropp, hegg legg merg i ~~legg~~ legg.
8) Bukspen, ~~ku~~, sau geit fekk skav, gutta maatte ta det ute i veahaugen ved skaatveggen. Dertil henta den mykje av kosten i tangfjöra og paa röstyngbrauganne og paa ungfurua. Geitehaldet er derfor avskaffa her i bygda saanar som paa 4–5 garder for aa verne skogen særlig furuskogen som ogsaa har en fiende i hjorten. I eldre tider var det fast skikk her at dei etter vaaronna (i slutten av mai) reiste ut til havskjæra og tinga seg lov hjaa eigarane der til aa taka ~~til aa taka~~ ladning i baatane sine der med ~~k~~ritare som dei saa törka paa berga heime og lagra den paa laaven til vinterfor til komande vinter. Om hausten, naar röstyngen blomstra var det innhausting av röstyng for smaabrukarar. For mange av disse var det nok röstyng, fiskavfald, tare og tang som var störste-parten av vinterfo~~ret~~ baade til sau og ku. I gamledagar maa visst ogsaa hestane ha faatt skav, for her gaar her segn om at hesten vert glatthaarut av asjuborke.
Til aa taka kritaren, ~~[illegible]~~ en langbladet havplante som vokste om vaaren paa et par famnars ~~[illegible]~~ dybde, men døyde bort i juni.

1540
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

vokser om vaaren paa ca. 2 m. dybde, men visner bort naar solen kommer högt paa himmelen. Til aa faa tak i denne planten brukte en vanlig sigd med 2-3 m. langt skaft

9) Dei meinte nok at dei fikk baade meire og fitere mjölk og finare smör, naar kua fikk skav eller röshyng attaa höyet enn naar ho fikk berre höy. Det er ikkje godt aa seia om dette skyldes kvaliteten eller kvantiteten av foret.

10). Ja, – Hesjing var kjent her för det kom hesjetraa eller hesjestreng og da nytta dei kornstaur til hesjestaur saa her har ikkje vore skaving av hesjestaur. Hente det at ein maatte til skogs etter emne til ein sleamei e. l. og det var paa den tid kvolna var staldfora, saa kunde det nok hende at dei tok vare paa skavet, men ikkje altid.

11) Men var det „vaarknipe" saa ein maatte til skogs etter „skavved" saa hadde dei ikkje noko serskilt namn paa „ekspedisjonen". En tok da heile treet. Heller ikkje hadde ein sers namn paa verktöyet

13). Verket marko eller morka er heilt ukjent her

14) dei henta skavet om Vaaren. Aa hente skavved var ikkje verre enn aa hente eit vanlig vedlass. Det maatte vere kardelkar som maatte til skogs aa hente skavved paa fastande hjarte langfredag. Det har visst aldri vore nokon som for til skogs etter skavved langfredag her.

15 Skavveden kjörtes inn paa laaven og der blev skavingen utfört

16) Til skavinga av stokkene brukte dei bandkniven, sponkniven og gamle ljaaer

1540

1540

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Noko spesiellt reidskap til dette arbeid, som inntraf saa sjelden, hadde dei ikkje.

17). Stokken vart lagd paa eit par krakkar eller kissar alt etter som dit hövde. Dersom dei ikkje hadde sers krakkar aat bandstolen (som dei bruka naar dei smia tynneband). Saa sattes stokken fast til krakken med et par hakar, og skavaren satte sig paa skrevs oppaa stokken og skov stykke for stykke bortover oversida og med over sidane saa langt han kunde naa. Kommet til endes paa stokken steg skavaren av, löyste og vende stokken saa undersiden no kom til aa vende opp, slog stokken fast og skov no stokken som for skav. Var det et eldre tre, kan hende mosedekt neders paa stammen, tok skavaren öksa og korka stokken der borken var forgrov (tykke). Ein vilde helst ikkje ha skavet tjukkare enn 1/2 tomme. Det var særlig sivjelaget en vilde ha, men brydde ikkje med ~~ikkje noe~~ med ditte.

Saaleis med alle stokka, men topp og kvist vart hakk til beite og braat naar dit ikkje var tjukkare enn en blyant, var dit tjukkare var dit skava med tollekniven. Skavhugst var ikkje aarviss. Skogen herute vilde ikkje taale dit. Det aarlige hjelpeforet var rösslyng, tang, tare og fiskavfall. Beite, braat og skav var bare naudsfor. Kröterna fikk skavet som tillegg til höyet. Naudsfor kalla ein dit ein maatte bruke naar dit kom vintervar etter at kröterna var slept ut paa beite.

Det hjelpefor som framles brukas er lauv av bjørk, rogn, osp og selje og aier. Ein lauvbrut, kvister dit firgr kvistene saman som kornband. Dette gjöres bare med skog som skal brukes tilbrent.

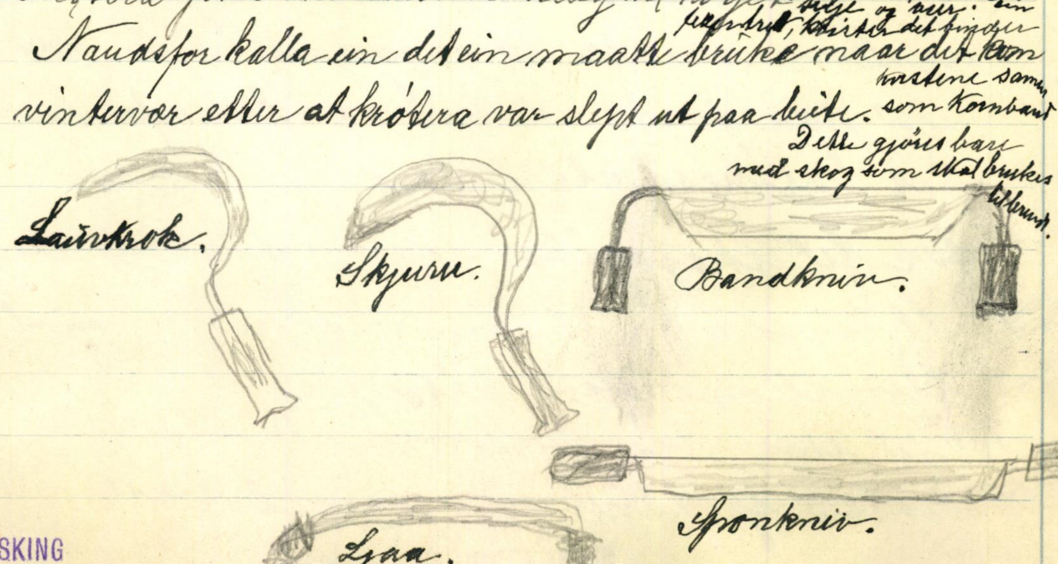

1540
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING